

Wójcik, Zbigniew J.

Wystawy biograficzne Muzeum Ziemi PAN w Warszawie

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 24/r1, 213-214

1979

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wreszcie podkreślić wypada, że na jubileusz wydano specjalny — trzechsetny — numer „Przeglądu Geologicznego”, w którym zamieszczono m. in. następujące artykuły: A. Bolewski i E. Rühle — *Na rocznicę Wydawnictw Geologicznych*, J. Malinowski — *Wydawnictwa Geologiczne w propagowaniu osiągnięć Instytutu Geologicznego*, F. Szejgis — *XXV lat działalności Wydawnictw Geologicznych*, A. Bolewski — *«Przegląd Geologiczny» czynnikiem rozwoju geologii polskiej*, E. Passendorfer — *XXV lat pracy redaktora naczelnego Wydawnictw Geologicznych* i inne.

Dodać należy, że w ramach uroczystości rocznicowych odbyło się posiedzenie Rady Programowej Wydawnictw Geologicznych. Poruszono na nim m. in. sprawę konieczności szerszego upowszechniania dotychczasowych osiągnięć polskich geologów zarówno w kraju, jak i za granicą. Postulowano konieczność szybkiego wydania zarysu historii nauk geologicznych w Polsce oraz słownika biograficznego geologów polskich i obcych w Polsce pracujących. O takie dzieła od lat zabiega redakcja „Przeglądu Geologicznego”, która systematycznie kompletuje np. niezbędny materiał ikonograficzny. Są autorzy, którzy dzieło takie mogą napisać stosunkowo szybko. Jest więc nadzieja, że — mimo trudności technicznych — powstanie ono w najbliższym czasie.

Zbigniew J. Wójcik
(Warszawa)

WYSTAWY BIOGRAFICZNE MUZEUM ZIEMI PAN W WARSZAWIE

Mimo ciężkich warunków pracy, Dział Historii Nauk Geologicznych i Archiwum Muzeum Ziemi systematycznie organizuje wystawy z zakresu historii nauki oparte w dużym stopniu na zbiorach archiwalnych. Pierwszą wystawę tego typu przygotowano w 1977 r. w związku z uroczystościami staszycowskimi. W 1978 r. — po wystawie poświęconej Romanowi Kozłowskiemu¹ — otworzono w kolejności ekspozycje o Mieczysławie Limanowskim (1876—1948) i Antonim Bolesławie Dobrowolskim (1872—1954).

Wystawę — poświęconą Mieczysławowi Limanowskiemu — otwarto w maju 1978 r. Dobór eksponatów obrazował głównie twórczość wybitnego badacza budowy geologicznej Tatr i innych gór Europy oraz jego działalność pedagogiczną jako profesora geografii na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie i Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Przedstawiono m. in. dane dotyczące działalności ojca geologa — Bolesława Limanowskiego (w tym jego książki o Staszcu i Kołłątaju), publikacje związane z narodzinami nowoczesnej myśli tektonicznej w zastosowaniu do Tatr, Alp, Gór Dynarskich, gór na Sycylii itp. Zobrazowano wkład Limanowskiego do badań najmłodszych serii geologicznych Niziu Polskiego i Wileńszczyzny. Wiele miejsca poświęcono działalności Limanowskiego na polu popularyzacji nauk geologicznych i geograficznych (zwłaszcza publikacje popularyzujące budowę geologiczną Tatr). Wystawiono także eksponaty, dotyczące literackiej i teatralnej działalności wybitnego geologa, zwracając uwagę zwłaszcza na jego działalność w zespole „Reduty”.

Wystawę — poświęconą Limanowskiemu — organizowała Janina Górską przy współudziale Julii Marosz i niżej podpisanego. Złożyły się na nią przeważnie materiały pochodzące z archiwum prywatnego J. Marosz. Wśród nich zwracał uwagę rękopis opracowania pt. *Jak powstały Tatry?*

W końcu października 1978 r., nawiązując do III Polsko-Radzieckiego Sympozjum z zakresu historii nauk geologicznych i geograficznych pt. *Dzieje polskich*,

¹ Ekspozycja wyzyskiwała w poważnym stopniu zbiory stanowiące własność wybitnego paleontologa.

rosyjskich i radzieckich badań polarnych, otwarto w Muzeum Ziemi wystawę poświęconą Dobrowolskiemu. Wykorzystano na niej głównie zdeponowane w Muzeum Ziemi archiwum wybitnego polarnika polskiego, jednego z uczestników pierwszego zimowania na Antarktydzie podczas wyprawy belgijskiej w latach 1897—1899.

A. B. Dobrowolski w społeczeństwie polskim jest znany głównie jako autor cennych studiów pedagogicznych oraz meteorolog. Jego działalność polarnicza, aczkolwiek nie zapomniana, pozostawała w cieniu dorobku humanistycznego. Z tych względów autorka scenariusza wystawy — dr Jadwiga Garbowska — przedstawiła biografię Dobrowolskiego eksponując przede wszystkim jego bezpośredni udział w badaniach polarnych oraz główne dzieło geofizyczne — monumentalną *Historię naturalną lodu*. Informacje te wkomponowano w obszernie tło danych o biografii uczonego (w tym o współpracy Dobrowolskiego z uczonymi rosyjskimi i radzieckimi) oraz o zainteresowaniu na świecie głównym dziełem przyrodniczym polskiego geofizyka. Do szczególnie cennych eksponatów należał oryginalny *Dziennik podróży na Antarktydę*, stanowiący zbiór zapisków Dobrowolskiego z wyprawy na „Belgice”. Ogromną wartość miały także listy Borysa Weinberga (tłumacza *Historii naturalnej lodu na język rosyjski*), Rudolfa Samojłowicza (wybitnego radzieckiego polarnika), medale okolicznościowe (m. in. jeden z nich czci pamięć Adriana de Gerlache — komendanta wyprawy belgijskiej na Antraktydę). W uzupełnieniu przedstawiono także spis publikacji Dobrowolskiego i spis polariów przechowywanych w spuściźnie A. B. Dobrowolskiego w Muzeum Ziemi.

Dodać należy, że zespół aktywnych pracowników Działu Historii Nauk Geologicznych i Archiwum Muzeum Ziemi (dr J. Garbowska, J. Górski, J. Marosz) osiągnął znaczne umiejętności wystawiennicze w wydobywaniu przy pomocy materiałów archiwalnych najbardziej istotnych cech wybitnych twórców nauki polskiej. Z braku odpowiedniej reklamy wysiłek tego zespołu nie ma dostatecznego odzwierciedlenia społecznego.

Wystawy historyczne organizowane w Muzeum Ziemi w mniejszym lub większym stopniu wykorzystują przebogate archiwalia, znajdujące się w zbiorach prywatnych. Są to materiały niekiedy o ogromnej wartości poznawczej. Ich rozproszenie utrudnia zwykle dotarcie do różnego rodzaju źródeł nawet wytrawnym specjalistom. Z tych względów wystawy te mają duże znaczenie poznawcze i inspirujące. Należy wszakże podjąć starania nad gromadzeniem dokumentów do dziejów nauki na większą skalę niż czynią to dotychczas instytucje wyspecjalizowane (Archiwum PAN, biblioteki naukowe, archiwa państwowe). Wydaje się także, że powinno się upowszechniać w druku centralny katalog informacji o przechowywanych w zbiorach państwowych i prywatnych materiałach do dziejów nauki. Katalog taki ma Archiwum PAN. Informacje o zbiorach specjalistycznych gromadzone są w Muzeum Ziemi, choć trudności lokalowe i kadrowe powodują, że nie będzie miał on w najbliższej przyszłości większego znaczenia jako zbiór informacji o źródłach do dziejów nauk przyrodniczych.

Zbigniew J. Wójcik
(Warszawa)

TABLICA POŚWIĘCONA JANOWI SAMSONOWICZOWI W KRZEMIONKACH OPATOWSKICH

Dzięki staraniom Dyrekcji Muzeum Regionalnego w Ostrowcu Świętokrzyskim i Zarządu Towarzystwa Miłośników Ostrowca odsłonięto w dniu 22 IX 1978 r. w Krzemionkach Opatowskich — tablicę ku czci wybitnego geologa, prof. Uniwersytetu Warszawskiego — Jana Samsonowicza (1888—1959).